

STAREA TINERETULUI ROMÂN - 1994^{*)}

Un raport-sinteză al Centrului de Studii și Cercetări pentru Probleme de Tineret

MARIAN PREDA

D e curând Centrul de Studii și Cercetări pentru Probleme de Tineret a elaborat sub conducerea domnului dr. Ion Dan Trestieni o lucrare ce sintetizează cercetările întreprinse de institut în ultimii ani în rândul tinerilor. Titlul inspirat ales - "Starea tineretului român, 1994" - sugerează un prim scop al autorilor, acela de a realiza o diagnoză a problemelor complexe cu care tinerii sunt confruntați în această perioadă dificilă pentru România. Alarmați ei însăși de gravitatea problemelor tineretului, autori nu se limitează totuși la a descrie și explica, ci încearcă uneori chiar să propună soluții.

Deși inegale ca dimensiuni, argumentare a afirmațiilor ori amplitudine a cercetărilor, ce se ghicesc în spatele sintezei pe care fiecare dintre ele o reprezintă, cele treisprezece capitole vădesc preocupările complexe ale C.S.C.P.T. și, în același timp, se constituie într-un semnal de alarmă pe care instituțiile statului (în special Ministerul Tineretului și Sportului) dar și specialiștii sau opinia publică nu-l pot ignora. Acesta a fost, probabil, motivul pentru care studiu a fost elaborat într-un stil laconic, care uneori plătește tribut lipsei unor nuanțări necesare specialistului, pentru a fi, în schimb, mai ușor "digerabil" de guvernanți și de marele public cărora pare să li se adreseze în mod special. Asta nu înseamnă că el nu este în multe capitulo-

^{*)} Starea tineretului român - 1994 - Raport-sinteză al Centrului de Studii și Cercetări pentru Probleme de Tineret, București, 1994

extrem de interesant și pentru cercetători, prin actualitatea unor informații și ineditul altora.

In 50 de pagini - o performanță de concizie dacă ne gândim la multitudinea subiectelor abordate - se derulează, fără a se urmări o succesiune anume, treisprezece capitoare care creează totuși o imagine de ansamblu. Din păcate părțile lui sunt inegale atât cantitativ, cât și calitativ, iar la sfârșit rămâne cu impresia că lipsește un capitol final, care să reunească telegrafic concluziile majore ce apar disparate pe parcursul lucrării, sporind astfel coerența și întăriend impresia de întreg. Este adevarat, primul capitol - intitulat "Unicitatea vîrstei tinere" - încearcă să ofere o imagine de ansamblu, dar o face la început, anticipând și nu folosind informațiile cuprinse de capitoarele următoare.

Înăț fragmentul cel mai important din cele trei pagini ale capitolului I:

"Într-o societate în tranziție, pentru a scăpa de anomie tinerii actionează ca model de adaptare socială prin inovație, retragere sau rebeliune, în timp ce celelalte generații apelează de obicei la conformism sau ritualism (forme de adaptare socială care nu urmăresc cu precădere succesul)."

In România în momentul de față, majoritatea tinerilor consideră că ei sunt "altfel decât ceilalți oameni din societate" și că "problemele lor nu sunt înțelese de ceilalți". Aceste afirmații sunt cu atât mai conturante că nivelul de instrucție al respondenților este mai ridicat. Sunt în mai mică măsură de acord cu aceste aserții muncitorii, agricultorii și tinerii clăstorii. Rezultatele de mai sus sunt indicatori ai tendinței tinerilor români de a se individualiza.

Lupta pentru individualism a fost, după al doilea război mondial, o

tendință generală a tinerilor din Europa și s-a remarcat, pentru prima dată în istorie, că s-au produs dezvoltări similare ale tineretului în diferitele țări europene.

Acest aspect l-am putea numi "efectul satului mondial". În legătură cu individualizarea tineretului român - la care, adesea, alte generații asista intrigate - putem spune că el trece de la starea de spirit ante-decembristă de tip fatalist (altruismul ca logică de acțiune și nomia în plan social) la una de retragere (egoism și anomie).

Această generație Tânără se va institui ca o "elită demografică", care nu este dispusă să plătească nota de plată a generațiilor anterioare, schimbând instituțiile și valorile tradiționale. Tendința ca tineretul să se afirme ca o "elită demografică" este specifică întregului tineret european al anilor '90.

In țara noastră acest lucru nu înseamnă o ruptură de generația părinților, cu care majoritatea tinerilor se află în relații bune și la care ar putea apela în primul rând în caz de probleme.

Este interesant că tinerii ar apela în ultimul rând la profesori și preoți dacă s-ar considera a fi la ananghie. Scoala și biserică sunt palliative în viața cotidiană a tinerilor.

Intregul comportament al tinerilor - mai ales tendința de spargere a structurilor colective tradiționale, individualismul și căutarea obsesivă a individualității - poate fi etichetat ca o mentalitate post-modernă. Ea se manifestă la tineri între 15 și 29 de ani în România chiar dacă realitățile economice ale societății noastre nu au trăsăturile celor post-industriale.

Majoritatea tinerilor consideră că ei au o cultură specifică care se manifestă în special printr-o

filozofie/ideologie diferită de cea a părinților și prin muzica rock.

Având de-a face cu o generație Tânără care incubă astfel de trăsături este bine ca ea să nu fie tratată ca o problemă, ci ca o forță."

Celelalte capitole, mi-ă permit să le împart în trei categorii.

Prima categorie ar cuprinde capitolele II, III, VI, VII, VIII, XII și XIII, fiecare conținând 2 sau 3 pagini și tratând probleme de interes general cum ar fi săracia, condițiile de locuit, delincvența, emigratia, rasismul, problemele demografice sau timpul liber analizate în rândul tinerilor.

Iată câteva din informațiile interesante conținute în aceste capitole:

- "vârsta medie la prima căsătorie este, pentru bărbați de 27 ani, iar pentru femei de 23,7 ani" (cap.II)

- "desi 59,2% dintre tineri locuiesc în mediul urban și e de presupus că mare parte din ei locuiesc în blocuri, doar 18,5% dintre ei își doresc apartament, cei mai mulți orientându-și opțiunea pentru casă, singur în curte" (cap.III)

- "posibilitatea de petrecere a vacanței a fost nulă pentru 2/3 dintre tineri în 1993" (cap.VII)

- "analizând repartiția somerilor pe categorii de vîrstă (30 august 1993) s-a constatat că tinerii reprezentau peste 52% din totalul somerilor din România. Este astfel din nou întărită imaginea liceului ca "școală de șomen", ca o structură inefficientă, care nu reflectă cererea pe piața muncii" (cap.VIII)

- "comparativ cu anii 1991 și 1992, se remarcă o creștere cu 22,6 procente a celor ce intenționează să emigreze (de

la 30% la 52,6%), ceea ce se constituie într-un indicator al creșterii anomiei tineretului român". Totuși din cei 52,6% cei mai mulți (32,3%) "ar emigră temporar, cu contract de muncă" (cap.XIII).

Acste 7 capitole din prima categorie, în ciuda cătorva informații interesante ca cele de mai sus și a altora care se ghicesc a sta în spatele unor afirmații, sunt adesea exagerat de telegrafice. În plus, câteva afirmații sunt prea tranșante și trădează o "grabă" în redactare care, mai ales prin generalizări, diminuează valoarea probabilă a unor cercetări, precum aplicarea scalei lui Bogardus pe un eșantion de tineri sau studiul privind emigratia.

Cea de-a doua categorie de capitole, aceea a subiectelor inedite, include capitolele X și XI. Capitolul X, "Asociaționism și subculturi de tineret" pornește de la asociațiile tinerilor semnalând transformările lor numerice (de la aproximativ 1000 în 1991 la aproximativ 300 în 1993) și tipologice (de la preponderența celor cu scopuri politice la preponderența celor tip "hobby").

Apoi se insistă pe rolul asociațiilor expresive (tip "fan-club") și al muzicii în viața tinerilor. Pasul următor este relevarea a două subculturi distincte în rândul tinerilor din România, individualizate de genurile de muzică pe care le preferă tinerii care fac parte din ele.

"Rock-erii sunt majoritari în liceele de elită (teoretice). Grupul tinerilor care ascultă amestecul de muzică arabescă, tigănească și muzică populară românească (gen formația Azur) se constituie într-un grup distinct cu îmbrăcăminte, tunsoare, comportament, limbaj tipic. Rock-erii le spun cocalari. Sunt majoritari în liceele industriale. Prin genul de muzică ascultată care îi diferențiază net de ceilalți tineri, cocalarii se constituie

"într-o subcultură tipică pentru țara noastră".

"Aceste grupuri de fani, cristalizate în subculturi ale tinerilor prin aderarea la un sistem de valori proprii, prin distanțare clară față de cei ce nu sunt în grup, sunt foarte importante pentru membrii lor prin faptul că, prin ele, tinerii interpretează succesul social, sunt validați ca indivizi, aici își construiesc propria identitate. Propunând o identitate socială tinerilor, grupurile - subculturi ale tinerilor sunt antianomice. În condițiile în care pe un eșantion reprezentativ de tineri se constată că 88% din ei sunt anomici, introducerea tinerilor în aceste subculturi poate fi considerată o terapie socială".

Capitolul XI, fără să aibă importanță celuil anterior, are meritul de a aborda un subiect inedit la noi, anume atitudinea tinerilor față de serviciul social (ca alternativă la serviciul militar). Potrivit autorilor, serviciul alternativ e agravat mai ales de tinerii care nu și-au satisfăcut stagiul militar și de cei care locuiesc în orașe.

Ultima categorie se diferențiază de celelalte în primul rând prin dimensiunile mult mai mari ale celor 3 capitoale pe care le include (6-9 pagini fiecare), prin tematică de data aceasta mai "largă", nu "țintită" pe o problemă ca la celelalte și prin proponerile ce sunt direct sau indirect formulate în fiecare din capitoalele IV, V și IX.

Capitolul IV, "Valorile generației tinere" este unul dintre cele mai interesante capitoale ale lucrării. În el se afirmă că, potrivit unui sondaj de opinie realizat de C.S.C.P.T. între 11 și 17 iunie 1993 pe un eșantion reprezentativ național.

"88% din tinerii între 15 și 29 de ani resimt o stare de anomie"

(a fost utilizată scara de anomie a lui Leo Strole). Iar

"starea de anomie își lasă amprenta asupra valorilor la care tinerii aderă sau pe care le rejectează".

Apoi, după ce listează seturile de valori asociate societății deschise și societății închise, autorii lucrării afirmă:

"Ne așteptam ca tinerii români, educați într-o societate dintre cele mai totalitare din Europa, să fie purtătorii valorilor societății închise. Această ipoteză ne-a fost infirmată: ei sunt atrași de valorile societății deschise - fapt ce susține încă o dată faptul că unicitatea vîrstei tinere are condiționări socio-genetice".

"Tinerii au un interes scăzut pentru valorile sociale, comunitare, pentru sociabilitate, compasiune, indulgență, empatie, toleranță.

In schimb apreciază afirmarea individualității având tendința de individualism și egocentrism. Nu acceptă impunerea de reguli sociale. Resimt nevoile de autorealizare și prestigiu social, de recunoaștere și demnitate. Doresc să-si asume responsabilități.

Toate aceste preferințe se manifestă pe fondul unui haos axiologic și al degradării sistemului educativ - ca prestigiu și performanță.

Sistemul axiologic al tinerei generații este un "puzzle" de valori ale celor două tipuri de societăți abstractive, unde dominante sunt cele ale societății deschise: respect de sine, înțelepciune, inteligență, gândire logică, independență în acțiune, libertatea opiniei, competența profesională.

Tinerii din mediul rural sunt mai orientați spre colectivitate și au o atitudine pozitivă față de muncă, în timp cei din urban valorizează

STAREA TINERETULUI ROMÂN - 1994

competența, imaginația și creativitatea."

Odată precizate toate acestea nu mai surprind concluziile următoare ale autorilor capitolului:

- tinerii nu mai privesc cu ochi buni munca patriotică;
- sunt majoritatea atrasi de Occident, considerând că aceasta oferă o calitate mai bună a vieții.

Se precizează totuși că valorile naționale sunt considerate foarte importante în continuare de majoritatea tinerilor, fenomen de etnocentrism pe care autorii îl consideră "pozitiv în această perioadă de criză".

Finalul capitolului cuprinde "mulțumirile, îngrijorările și speranțele tinerei generații", speranțele constituindu-se într-un set de propuneri ale tinerilor pentru o protecție socială specială destinată lor.

Capitolul V, "Insertia socială și profesională a tinerilor" este un capitol mai arid, bazat pe analiza reacțiilor subiecților la diverse propuneri de îmbunătățire a integrării lor sociale și profesionale. Probabil ariditatea textului a rezultat în mare parte din convingerea subiecților (bazată pe experiență) că propunerile nu vor deveni prea curând realitate.

Capitolul IX, singurul care a rămas de prezentat, a fost numit "Tinerii, Puterea și Societatea civilă". Interesant, bine susținut de mai multe cercetări pe bază de interviu, chestionar și dezbatere de grup, el listează și apoi analizează problemele percepute de tineri ca fiind de mare interes pentru ei, pentru că, în final, să propună direcții de acțiune pentru respectarea drepturilor

tineretului și elaborarea unui cadru legislativ destinat lui. Deși sunt adeptii statului de drept, tinerii sunt destul de critici la adresa lui. Majoritatea consideră, de exemplu, că Ministerul Tineretului și Sportului are autoritatea necesară pentru funcția sa specifică, dar nu are competența necesară. "Tinerii, se spune în ultima frază, nu cer privilegii, dar reclamă priorități legislative".

In ciuda valorii inegale a părților sale - unele foarte interesante, actuale și bine elaborate, altele lipsite de interes și acuratețe - această sinteză lansată de C.S.C.P.T. este incontestabil o lucrare demnă de apreciere cel puțin din următoarele motive:

- se constituie într-un semnal de alarmă privind starea îngrijorătoare a tineretului român (anomie foarte ridicată, procent ridicat din totalul șomerilor, intoleranță etnică, intenție de emigrare foarte mare etc.);
- comunică celor interesați o serie de informații inedite sau actualizate care ar fi fost dificil de adunat din cercetările de până acum ale C.S.C.P.T., multe dintre ele nepublicate;
- prin stil de prezentare și dimensiuni este ușor accesibilă pentru guvernanti și poate astfel să devină un punct de plecare pentru elaborarea unei politici sociale coerente destinate tineretului, să determine luarea unor decizii care să-l vizeze;
- relevă un fapt îmbucurător, anume că unele institute de cercetări (în cazul nostru C.S.C.P.T.) au acumulat suficientă informație din cercetările realizate în ultimii ani pentru a putea realiza lucrări de sinteză, bulleține informative anuale privind domeniul de cercetare.